

Powieść realistyczna Balzaka jako studium obyczajów XIX wieku

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja TED](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Józef Bachórz, *Spotkania z „Lalką”*, 2010.
- Źródło: Włodzimierz Bolecki.
- Źródło: Stanisław Helsztyński, *Wiadomości Literackie*, 1935.
- Źródło: Jolande Jacobi Jacobi, *Psychologia C.G. Junga*, 1942.
- Źródło: Egon Naganowski, *Telemach w labiryncie świata: o twórczości Jamesa Joyce'a*, 1962.
- Źródło: Jerzy Prokopiuk, *Wstęp*, [w:] C. G. Jung, *Archetypy i symbole*, Warszawa 1993. [w:] C.G. Jung, *Archetypy i symbole*.
- Źródło: Michał Choromański, *Zazdrość i medycyna*, Warszawa 1933.
- Źródło: Maria Kuncewiczowa, *Cudzoziemka*, 1936.
- Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Żeleński-Boy, Warszawa 1966, s. 9–11.
- Źródło: Michał Bachtin, *Czas i przestrzeń w powieści*, [w:] tegoż, *Wokół problemów realizmu*, Warszawa 1977, s. 68.
- Źródło: Michał Bachtin, *Czas i przestrzeń w powieści*, [w:] tegoż, *Wokół problemów realizmu*, Warszawa 1977.
- Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Żeleński-Boy, Warszawa 1966, s. 33.
- Źródło: *Historia literatury francuskiej*, red. G. Lanson, P. Tuffrau, Warszawa 1971, s. 507.

Powieść realistyczna Balzaka jako studium obyczajów XIX wieku

Gustave Courbet, *Śpiąca prądką*, 1853

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Honoriusz Balzak stworzył typ literatury na nowe czasy. Choć gatunek powieści rozwijał się już w XVIII wieku, to dopiero w połowie kolejnego stulecia zaistniała atmosfera odpowiednia do odbioru dzieł prozatorskich, które z czasem zaczęły wypierać poematy i inne utwory pisane wierszem. W dużej mierze przyczynił się do tego Balzak, który będąc zdolnym i pracowitym Francuzem, napisał niemal sto dzieł. Jego powieści miały stanowić ówczesną odpowiedź na czasy po Wielkiej Rewolucji Francuskiej i po rewolucji lipcowej 1830 roku. Autor dostrzegał bowiem zmiany polityczne, ale przede wszystkim wiążące się z nimi szanse i zagrożenia dla powstającego nowego typu społeczeństwa. Stosując [realistyczną](#) technikę narracyjną, oddawał charakter epoki, która nabierała kształtu na jego oczach.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, dlaczego powieści Balzaka są nazywane „lekcją nowoczesności”.
- Powtórzysz wiadomości na temat cech gatunkowych powieści realistycznej ([genologia](#)).
- Zinterpretujesz fragmenty powieści *Ojciec Goriot* pod kątem cech powieści realistycznej.
- Przeanalizujesz opracowania krytyczne na temat świata przedstawionego w utworach doby realizmu.

Przeczytaj

Student Rastignac przybywa z prowincji do Paryża na nauki, ale również po to, żeby poznać, a następnie zdobyć wielki świat i zrobić karierę. Rodzina młodzieńca wyzbywa się cennych rzeczy i żyje bardzo skromnie, aby utrzymywać go w wielkim mieście. Niestety pomimo wyrzeczeń Eugeniusz trafia do ubogiego i obskurnego pensjonatu pani Vauquer przy ulicy Neuve-Sainte-Geneviève, gdzie obserwuje nowe wielkomiejskie środowisko różnych typów społecznych i charakterologicznych oraz uczy się zachowań, aby wydostać się z nizin społecznych.

Louis-Ernest Le Sage, *Bulwary paryskie zimą*, ok. 1880

Źródło: Muzeum Narodowe w Warszawie, domena publiczna.

((Honoriusz Balzac

Ojciec Goriot

Parter, z natury rzeczy stanowiący rdzeń pensjonatu, składa się najpierw z pokoju o szklanych drzwiach i dwóch oknach wychodzących na ulicę. Salon ten sąsiaduje z jadalnią; tę oddziela od kuchni sień, w której wznoszą się drewniane woskowane schody. Trudno o smutniejszy widok niż ten salon, którego całe umeblowanie stanowią fotele i krzesła obite włosiem w matowe na przemian i błyszczące pasy. W środku okrągły stół z płytą imitującą marmur, na

nim ów serwis z białej porcelany, o złotych, wpółzatartych już prążkach, jaki spotyka się dziś wszędzie. Pokój ten, o dość lichej podłodze, wyłożony jest do wysokości klamki drzewem. Powyżej błyszczące obicie przedstawia sceny z „Telemaka”. Przestrzeń między dwoma zakratowanymi oknami bawi oczy pensjonarzy ucztą wydaną przez Kalipso dla syna Odysowego. Od czterdziestu lat malowidło to jest przedmiotem żartów młodszych stołowników, którzy starają się wznieść ponad swój los, dworując sobie z obiadu, na jaki skazuje ich nędza. Kominek, którego palenisko zawsze czyste świadczy, że ogień zjawia się tu tylko w ważnych uroczystościach, zdobny jest dwoma wazonami sztucznych kwiatów, starych i tkwiących pod kloszami, które okalają szkaradny zegar z niebieskiego marmuru.

Pierwszy ten pokój wydziela zapach, na który język nie posiada określenia, a który trzeba by nazwać „odorem pensjonatu”. Odór ten trąci stęchlizną, butwielą, jełkością; przejmuje chłodem, wilgocią, przenika ubranie; ma smak sali, w której niedawno sprzątnięto resztki obiadu, cuchnie kredensem, spiżarnią, szpitalem. Może zdołałby go opisać ktoś, kto by wynalazł proceder określania mdlących oparów, jakie wydają kataralne i swoiste wyziewy każdego pensjonarza bez względu na wiek i płeć. Otóż mimo tych smutnych okropności, gdybyście porównali salon ten z jadalnią, która z nim graniczy, wydałby się wam wytworny i pachnący niby wykwintny budurek. Ta sala, cała wykładana drzewem, była niegdyś pomalowana na kolor niepodobny dziś do określenia, tworzący niby tło, na którym brud rozłożył się warstwami, rysując dziwaczne figury. Dokoła ciągną się wiecznie lepkie półki, na których stoją poszczerbione i pożółkłe karafki, metalowe krążki, stosy fajansowych talerzy o niebieskich obwódkach, jakie wyrabia się w Tournai. W rogu skrzynka z przegródkami na serwety, zawsze poplamione i skropione winem. Pokój ów mieści wiekuiste sprzęty, wygnane zewsząd, ale zachowane tam jak niedobitki cywilizacji w zakładzie nieuleczalnych. Barometr z kapucynem, który wychodzi na słotę; ohydne, odbierające apetyt ryciny, oprawne w czarne lakierowane listewki ze złotym prążkiem;

szylkretowy zegar wykładany miedzią, zielony piec, kinkiety, na których kurz miesza się z oliwą, długi stół pokryty ceratą, dość tłustą, aby facecjonista mógł wypisać na niej palcem swe imię, kulawe krzesła, nędzne maty z morskiej trawy, która rozplata się wiecznie, ale i jest wiecznotrwała, zrujnowane, przepalone piecyki do grzania półmisków. Aby wyrazić, do jakiego stopnia sprzęty te są stare, spróchniałe, przegniłe, zżarte, kulawe, ślepe, chrome, dychawiczne, trzeba by tu dać opis, który by nadto odwłókł bieg historii i którego niecierpliwi ludzie nie darowaliby autorowi. Czerwona podłoga pełna wybojów spowodowanych froterką albo malowaniem. Słowem, panuje tam nędza bez poezji; nędza oszczędna, zaciekle, wytarta. Nie ma jeszcze śladów błota, ale ma plamy, nie ma dziur ani łachmanów, ale rozpada się i butwieje.

Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Żeleński-Boy, Warszawa 1966, s. 9–11.

Konrad Krzyżanowski, *Pokój*, 1902

Źródło: Muzeum Narodowe w Warszawie, domena publiczna.

Słownik

genologia

(z gr. *génos* – pochodzenie, gatunek, *logia* – zbiór, *lógos* – myśl) – dziedzina poetyki, której przedmiotem badań są rodzaje i gatunki literackie, ich odmiany i przekształcenia;

bada się ich cechy strukturalne, rolę w komunikacji literackiej, ewolucję w toku procesu historycznoliterackiego

realizm

(łac. *realis* – prawdziwy) – wieloznaczny termin funkcjonujący w literaturze i sztuce, oznaczający tendencję charakteryzującą się dążeniem do maksymalnego zbliżenia dzieła literackiego czy dzieła sztuki do rzeczywistości i jej jak najlepszego, zgodnego z prawdą odwzorowania (*mimesis*) oraz obiektywnego przedstawienia świata rzeczywistego w utworze literackim; także: kierunek literacki, ukształtowany we Francji w połowie XIX wieku i dominujący w ówczesnej literaturze europejskiej aż do pojawienia się symbolizmu

realizm atmosfery

(fr. *milieu* – środowisko; termin zdefiniowany przez Ericha Auerbacha) – charakterystyka człowieka (jako istoty biologicznej) poprzez opis środowiska, które go otacza i w którym funkcjonuje. Człowiek jest zdeterminowany przez otoczenie, które ma na niego na tyle duży wpływ, że ulega on zmianom i upodabnia się do ludzi z kręgu, w którym przebywa. Oddaje swoim zachowaniem i decyzjami to, co daną społeczność definiuje. Miejsce przebywania, przedmioty i inne rekwizyty współgrają swoją jakością, wyglądem itp. z osobą wśród nich przebywającą, potęgują wrażenie i odbiór zarysowanej przez narratora sytuacji

Prezentacja TED

Polecenie 1

Wyjaśnij dlaczego, według profesora Michała Kuziaka, powieść Balzakowska jest lekcją nowoczesności.

Polecenie 2

1. Wypisz trzy pytania, które w funkcji retorycznej zadaje profesor Michał Kuziak.
2. Określ, na czym polega ten zabieg retoryczny.
3. Odpowiedz na trzy pytania postawione w wykładzie przez profesora Kuziaka.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D8RJH8XYX>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe dotyczy powieści realistycznej Balzaca.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wybierz pisarza, który stanowił wzorzec dla Balzaka jako powieściopisarza, łącząc tło historyczne z fabułą i fikcyjnymi bohaterami.

☐ Emil Zola

☐ Stendhal

☐ Walter Scott

☐ Dante Alighieri

Ćwiczenie 2

Zaznacz te cechy, które nie charakteryzują powieści realistycznej.

- ☐ różnorodna gama postaci – np. szlachetnych i przestępców
- ☐ bohaterowie zakorzenieni w sieci relacji społecznych i rodzinnych
- ☐ procesy historyczne
- ☐ historia lub aktualne wydarzenia jako tło
- ☐ dygresyjność i aluzyjność
- ☐ symbolika lub alegoryczność
- ☐ mistycyzm (duchowość)
- ☐ studia obyczajowe
- ☐ proza poetycka
- ☐ rzeczywistość przedstawiona – prawdopodobieństwo do świata istniejącego
- ☐ fantastyka

Ćwiczenie 3

Na przykładzie fragmentu powieści Balzaka zamieszczonego w sekcji „Przeczytaj” określ, na czym polega *realizm atmosfery*.

Ćwiczenie 4

Na podstawie wykładu profesora Michała Kuziaka odpowiedz, dlaczego Hegel, definiując powieść realistyczną Balzaka, określa ją mianem epopei mieszczaństwa (burżuazji).

Przeczytaj fragment artykułu Michała Bachtina, a następnie wskaż cytaty z *Ojca Goriot* Balzaka, który wiąże się z przedstawionym przez badacza zagadnieniem.

((Michał Bachtin

Czas i przestrzeń w powieści

Owo znaczenie fabularno-kompozycyjne jest całkiem oczywiste. Tutaj, w salonie czasów Restauracji i monarchii lipcowej, znajduje się barometr życia politycznego i świata interesów, tutaj powstają i giną polityczne, handlowe, społeczne, literackie reputacje, zaczynają się i upadają kariery, dokonują się losy wielkiej polityki i biznesu, rozstrzyga się powodzenie lub niepowodzenie projektów ustaw, także książek, sztuk teatralnych, ministra lub kurtyzany-śpiewaczki; tutaj niemal w komplecie przedstawia się (zgromadzone w jednym miejscu i w jednym czasie) gradacje nowej hierarchii społecznej; wreszcie ujawnia się tutaj w konkretnych i namacalnych formach wszechobecna potęga nowego władcy życia - pieniądza.

Źródło: Michał Bachtin, *Czas i przestrzeń w powieści*, [w:] tegoż, *Wokół problemów realizmu*, Warszawa 1977, s. 68.

- „Nim zagłębił się w kodeksie, Eugeniusz siedział kilka chwil w zadumie. Ujrzał w wicehrabinie de Beauséant jedną z władczyń mody, osobę, której dom słynął jako ozdoba Saint-Germain. Należała ona zresztą, przez swoje nazwisko i majątek, do szczytów arystokracji. Dzięki ciotce de Marcillac biedny student spotkał się z dobrym przyjęciem, nie oceniając całej rozciągłości tego faworu. Być dopuszczonym do tych złoconych salonów równało się dekretemi karmazynowego szlachectwa. Pokazując się w tym towarzystwie, najwyłączniejszym ze wszystkich, zdobył prawo bywania wszędzie. Olśniony świetnym zebraniem, ledwie zamieniwszy kilka słów z wicehrabiną, Eugeniusz zadowolili się tym, że w ciżbie bogiń Paryża tłoczących się na tym raucie wyróżnił jedną, o typie stanowiącym zazwyczaj pierwszy ideał młodego chłopca”.

Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, przeł. T. Żeleński-Boy, Warszawa 1966, s. 38–39.

„Takie zgromadzenie musiało się stać w miniaturze odbiciem społeczeństwa. Wśród osiemnastu stołowników spotykało się jak w szkołach, jak w świecie, biedną upośledzoną istotę, kozła ofiarnego, na którego spadały wszystkie żarciki.

- Z początkiem drugiego roku postać ta stała się dla Eugeniusza de Rastignac najbardziej godna uwagi ze wszystkich tych osób, między którymi trzeba mu było żyć jeszcze dwa lata. Owym popychadłem był ekshandlarz mąki, ojciec Goriot, na którego głowie zarówno malarz, jak historyk skupiałby całe światło. Mocą jakiego przypadku ta zaprawna nienawiścią wzgarda, to pomieszane z litością prześladowanie, ta zniewaga nieszczęścia ugodziły najdawniejszego z pensjonarzy?”

Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, przeł. T. Żeleński-Boy, Warszawa 1966, s. 21–22.

- „W chwilę potem Sylwia przyszła opowiedzieć pani, że jakaś panna, zbyt ładna, aby mogła być uczciwa, ubrana jak bóstwo, obuta w prunelowe pantofelki ani trochę nie zabłocone, wśliznęła się jak węgorz do kuchni i spytała o mieszkanie pana Goriot. Pani Vauquer i kucharka zasadziły się na czatach i podchwyciły kilka czułych wyrazów podczas wizyty, która trwała jakiś czas. Kiedy pan Goriot przeprowadzał swoją damulę, Sylwia wzięła natychmiast koszyk i udała, że idzie na targ, aby śledzić czułą parę”.

Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, przeł. T. Żeleński-Boy, Warszawa 1966, s. 31.

Przeczytaj fragment artykułu Michała Bachtina, a następnie omów zagadnienie na przykładzie podanego fragmentu powieści Balzaka.

((Michał Bachtin

Czas i przestrzeń w powieści

Oczywiście, u wielkich realistów — [...] Balzaka — miejscem przecinania się porządku temporalnego i przestrzennego, miejscem zagęszczenia śladów biegu czasu w przestrzeni, jest nie tylko salon. To zaledwie jedno z takich miejsc. Zdolność Balzaka do „postrzegania” czasu w przestrzeni była wyjątkowa. Przypomnijmy choćby jego znakomite opisy domów jako zmaterializowanej historii, przedstawianie ulic, miasta, krajobrazu wiejskiego w perspektywie oddziaływania czasu i historii.

Źródło: Michał Bachtin, *Czas i przestrzeń w powieści*, [w:] tegoż, *Wokół problemów realizmu*, Warszawa 1977.

((Honoriusz Balzac

Ojciec Goriot

Fizyczny i moralny stan nieboraka usprawiedliwiał te gadania. Skoro wyprawka jego się zużyła, kupił najtańszego perkalu, aby zastąpić nim piękną bieliznę. Diamenty, złota tabakierka, łańcuch, klejnoty kolejno znikały. Goriot porzucił swój błękitny frak, cały rynsztunek zamożnego mieszczanina: nosił zimą i latem surdut z grubego brązowego sukna, kamizelkę z koziej sierści i szare wełniane spodnie. Stopniowo chudł coraz bardziej; łydki opadły, twarz, dawniej tryskająca zadowoleniem szczęśliwego mieszczucha, pomarszczyła się; czoło pomięło się w fałdy, szczęka zarysowała się ostro. W czwartym roku pobytu przy ulicy Neuve-Sainte-Genievieve stary był nie do poznania.

Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Żeleński-Boy, Warszawa 1966, s. 33.

Przeczytaj fragment rozdziału powieści Balzaka, a następnie dopasuj namiętność, o której w nim mowa, do wybranego bohatera.

“ *Historia literatury francuskiej* ”

CHARAKTERY POWSZECHNE

Ustaliliśmy już granice Balzaka: w swoim zakresie jest on mistrzem, któremu nikt nie dorównał. Jego zakres to przedstawianie charakterów powszechnych wśród mieszczaństwa i ludu.

Specjalnością Balzaka są postacie typowe dla całej kategorii ludzi. Obce mu są komplikacje analizy psychologicznej, nie zajmuje się procesami wewnętrznymi, które kształtują i rozsadzają duszę, nie próbuje izolować ani określać elementów składających się na wolę i odruchy uczucia. Solidnie konstruuje wewnętrzną sylwetkę swojego bohatera: wyposaża go w jakąś wielką namiętność, która staje się jedynym bodźcem wszystkich jego czynów, pokonuje opór wszelkich obowiązków rodzinnych czy społecznych, a nawet osobistych interesów. Jako modeli, krótko mówiąc, potrzebuje maniaków. [...]

Balzak starannie rozróżnia grupy społeczne, takie jak elegancki świat salonów, wielka burżuazja, drobny handel, lud paryski, chłopci, urzędnicy, dziennikarze. Znakomicie przedstawia każdą taką grupę za pomocą jednostki, która wciela jej główne dążenie, specyficzne dziwactwo, dominujący instynkt.

Źródło: *Historia literatury francuskiej*, red. G. Lanson, P. Tuffrau, Warszawa 1971, s. 507.

wicehrabina de Beauséant

odzyskanie łaski ojca i poprawa statusu społecznego i materialnego, podporządkowanie i uległość jako cechy negatywne we współczesnym bohaterce świecie

Wiktoryna Taillefer

zapewnienie własnym poświęceniem
dobrobytu i statusu społecznego swojej
rodzinie

Jakub Collin (Vautrin)

awans ze sfery burżuazji do
arystokracji, nawet za cenę
poświęcenia swoich najbliższych
i miłości

Ojciec Goriot

zabieganie o ciągłą adorację i uwagę
otoczenia, światowe życie i romanse
zakończone porażką

Eugeniusz de Rastignac

utrzymanie pozycji i dochodów
z prowadzonej działalności po jak
najniższych kosztach

Delfina de Nucingen

ukrycie tożsamości; szybki i łatwy
sposób zarobienia pieniędzy
w nieuczciwy sposób

Pani Vauquer

zrobienie kariery w stolicy i wniknięcie
w wyższe sfery

Odpowiedz na pytanie, na czym polega technika realistyczna w *Ojcu Goriot* Honoriusza de Balzaka? Rozwiń i zanotuj trzy zagadnienia zasygnalizowane w wykładzie (Multimedia).

1. Powieść jako język współczesnego przekazu.
2. Porewolucyjny świat mieszczaństwa francuskiego
3. Socjologia, ekonomia, rozwój cywilizacyjny
4. Triumf i upadek człowieka nowoczesnego
5. Summa wiedzy o świecie w czasach połowy XIX wieku
6. Historia obyczajów
7. Romantyzm i realizm Balzaka

Praca domowa

Napisz charakterystykę porównawczą środowiska arystokracji i jej przedstawicieli (np. wicehrabiny Beauséant i jej otoczenia) z grupą burżuazji reprezentowaną np. przez córkę Ojca Goriot – Delfinę de Nucingen.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Powieść realistyczna Balzaka jako studium obyczajów XIX wieku

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
 - 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
 - 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
 - 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
 - 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
 - 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
 - 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
 - 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- III. Tworzenie wypowiedzi.
1. Elementy retoryki. Uczeń:

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: esej, interpretacja porównawcza, reportaż, felieton.

IV. Samokształcenie. spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;

Lektura obowiązkowa

17) realistyczna lub naturalistyczna powieść europejska (Honoré de Balzac, Ojciec Goriot lub Charles Dickens, Klub Pickwicka, lub Mikołaj Gogol, Martwe dusze, lub Gustaw Flaubert, Pani Bovary);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wyjaśni, dlaczego powieści Balzaka są nazywane „lekcją nowoczesności”;
- powtórzy, czym są cechy gatunkowe powieści realistycznej (genologia);

- przeanalizuje fragmenty powieści *Ojciec Goriot* pod kątem cech powieści realistycznej;
- przeanalizuje opracowania krytyczne na temat świata przedstawionego w utworach doby realizmu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- podająca.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się przed lekcją z utworem *Ojciec Goriot* Honoriusza Balzaka.

Faza wprowadzająca:

1. Uczniowie dzielą się swoimi wrażeniami na temat przeczytanej lektury. Następnie zapoznają się z treściami w sekcji „Wprowadzenie” oraz „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji, formułuje cel zajęć oraz kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie opowiadają fabułę *Ojca Goriot*. Charakteryzują głównych bohaterów powieści, własnymi słowami opisują atmosferę Paryża widzianego oczami Honoriusza Balzaka. Zastanawiają się, jak postrzega i ocenia tę atmosferę autor – swoje odpowiedzi uzasadniają właściwie dobranymi cytatami.

2. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Dzieli uczniów na 4 grupy (lub więcej, w zależności od czasu, który pozostał na pracę z ćwiczeniami). Przydziela uczniom zadania i wyznacza czas na ich realizację. Po zakończeniu pracy weryfikuje poprawność odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Praca z multimedium. Nauczyciel poleca, aby wybrany uczeń przeczytał polecenia 1 i 2 z sekcji „Film”. Następnie prosi uczniów, aby podzielili się na grupy i opracowali odpowiedzi do poleceń. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając także uczniom informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Napisz charakterystykę porównawczą środowiska arystokracji i jej przedstawicieli (np. wicehrabiny Beauséant i jej otoczenia) z grupą burżuazji reprezentowaną np. przez córkę Ojca Goriot – Delfinę de Nucingen

Materiały pomocnicze:

- Honoriusz Balzak, *Ojciec Goriot*, przekł. T. Boy-Żeleński, PIW, Warszawa 1995.
- Zweig S., *Balzak*, przekł. W. Kragen, PIW, Warszawa 1965.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimedium z sekcji „Prezentacja TED”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.